

Hər bir dövlətin sərhədləri və ərazi bütövlüyü toxunulmazdır. Bu, bütün beynəlxalq qurumlar tərəfindən təsbit olunan bir prioritetdir. Lakin doxsanıncı illərdə mənfur qonşumuz heç bir qanun tanımayaq torpaqlarımıza təcavüz etdi. Minlərlə şəhid verən Azərbaycan Respublikasının o dövrdəki rəhbərliyinin səriştəsizliyi üzündən iyirmi faiz ərazimizi itirdik.

(Onuncu yazı)

(Əvvəlki ötən saylarımızda)

Qarabağ Azərbaycanıdır!

Vətən müharibəsi...

Gənc tədqiqatçıların birinin gözəl sözü var: xoşbəxt o xalqın nümayəndəsidir ki, o, azad dünyaya gəlir, müstəqil dövlətdə yaşayır və Vətənin hürr sahibi kimi dünyadan köçür. Xalqımızın müstəqilliyi bizə qızıl sınıd verilməyib. O, neçə-neçə vətənsəvər oğul və qızların qanı hesabına başa gəlib. Bunun üçün isə uzun mübarizə yolu qət edilib. Bu mübarizənin ən ağır cəbhəsi isə ideoloji mübarizə olub.

İspaniya ictimai-siyasi xadimi Dolores İbarrurinin bir ifadəsi var. O qeyd edirdi ki, "Ayaq üstə ölmək diz üstə yaşamaqdan yaxşıdır".

Sovet senzura məşininin bütün gücü ilə işlədiyi 1979-cu ildə çəkilməmiş "Babək" filmində xalqımızın azadlıq simvoluna çevrilmiş qəhrəmanın oğlu ilə dialoqun mahiyyəti də çox şeydən xəbər verir. Həmin filmdə Babək oğluna xitabən deyir: "Zavallı, sən heç vaxt anlamadın ki, azadlıq yanğısı nə deməkdir. O dəhşətli yanğı ki, ürəyi yandırır külə döndərir. Azadlıq! İstər acı olsun, istər şirin. Yalnız o idi məni döyüşdən-döyüşə aparın. Elə güman edirdim ki, sən də bu yolun yolçusu olacaqsan. Lakin sən anlamadın ki, bu dünyada bircə gün azad yaşamaq, qırx il boyunduruq altında sürünməkdən daha üstündür!".

Tarixən humanist və insanpərvər olan Azərbaycan xalqı torpaqların qaytarılması üçün müharibə yolundan istifadə etmək istəmir, elə hey sülh danışıqlarını davam etdirirdi. Amma düşmən bunu dəyərləndirmək əvəzinə, hər gün atəşkəsi pozur, nəticədə neçə-neçə ailəyə şəhid cənazələri gəldirdi. Şübhəsiz ki, bütün olanlar millətin səbr kasasını doldururdu. Səbr kasasının son damlası 12 iyul 2020-ci ildə tamamlandı. Qarabağdan uzaq olan Tovuz rayonunda təxribata əl atan erməni silahlı qüvvələrinin niyyətləri boğazında qaldı və hücumun qarşısı mətanətlə alındı. Təəssüf ki, Polad Həşimov kimi generalımız, Rəşad Mahmudov kimi zabitimiz və neçə-neçə əsgərimiz öz həyatını itirdi. Düzdür, onlar şəhadət şərbətini içərək cənnətə pərvazlandılar, lakin xalq şəhidlərin qisasının dərhal alınmasını tələb edirdi. Milli Məclisin binasının qarşısına toplaşaraq: "Ya Qarabağ, ya ölüm!", "Qarabağa azadlıq!", "Biz şəhidlərin qisasını almaq istəyirik!" kimi şüarlar səsləndirdilər. Təbii ki, dövlət başçısı gedişatı izləyir, hər şeyi ölçüb-biçirdi. Qisasın vacibliyini cənab Prezident də təsdiqləyirdi. Lakin düşməne son bir şans verildi ki, torpaqlardan könüllü çıxsın. Bəs, Ermənistan respublikası nə etdi? Öz havadarlarına güvənərək sentyabrın 27-də növbəti təxribata əl atdı.

İstər Madrid, istər Kazan danışıqlarına, istərsə də digər müqavilə və qərarlara baxmayaraq, Ermənistan təcavüzkar siyasətindən əl çəkmək bilmirdi. Düşmənin pis niyyətli olduğunu və torpaqları heç vaxt boşaltmayacağını görən cənab Prezident qəti addım atdı. Rəşadətli Azərbaycan Ordusuna 27 sentyabr hucumunun ardınca dər

hal əks-hücum əmri verdi. Bu, qəfəsdən buraxılan şirlərin öz şikarı uğrunda mübarizəsi demək idi. Qəzəbli aslan kimi nəre çəkən əsgərlərimiz və zabitlərimiz öz haqlarını almaq üçün hücumu keçdilər.

El harayına can deyən şəhid

ELCAN

Cəbhədə haqla-batıl mübarizəsini eşidən gənclərimiz ard-arda səfərbərlik xidmətinə üz tutdular. On minlərlə könüllünün də qoşulduğu nizamli ordunun qarşısında tab gətirmək, təbii ki, mümkünsüz idi.

Qırx dörd günlük Vətən müharibəsində hamı Ermənistan Respublikasının iç üzünü gördü. İki dəfə Azərbaycanın ən böyük şəhərlərindən olan Gəncə ballistik raket hücumlarına, dəfələrlə Bərdə və Tərtər şəhərləri raket və minaatan hücumlarına məruz qaldı. Nəticədə 91 nəfər dinc sakin həyatını itirdi, 400-dən artıq sivil-mülki insan yaralandı. Vəfat edənlərin 11-nin uşaq olması isə məsələnin faciəliliyini daha da artırdı. Bu, sadəcə bir dövlətin başqa bir dövlətə yox, qəsbkar dövlətin insanlığa qarşı böyük cinayəti idi. Erməni Silahlı Qüvvələrindən fərqli olaraq, damarında Cavanşir, Xətai, Babək, Mübariz kimi igidlərin genini daşıyan cəngavər Azərbaycan ordusu mülki əhalini hədəfə almadığını dəfələrlə bəyan etdi. Bizim məqsədimiz hansısa xalqla vuruşmaq yox, onları yer üzündən silmək yox, sadəcə torpaqlarımızda işğalını davam etdirən erməni hərbiçilərini öz torpaqlarımızdan qovmaq idi. Belə bir strategiya isə ədalətin məhvəri idi və şübhəsiz, adil olan qalib gəlməsi qaçınılmazdı.

Qırx dörd günlük müharibədə Ermənistan Respublikasının hərbi təxribatı nəticəsində onlarla dinc, günahsız insan həyatını itirdi. Lakin dünya dövlətləri, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar sarmış kağızlar üzərində qalan bəyanatlardan konkret əmələ keçmə istiqamətində bircə addım belə

atmırdı. Bəlkə də bu cinayətlər başqa dövlətlərə qarşı törədilsəydi, dünya çıxış yolunu susmaqda yox, sərt cavab tədbirlərində görərdi.

Bəzi dövlətlər üzərimizə böhtan atmağa və yersiz ittihamlar yağdırmağa başladılar. Lakin ölkə başçısı həqiqətlərin, faktların dili ilə hər dəfəsində əsgərlərimizin BMT Təhlükəsizlik Şurasının qərar və qətnamələrinin icrasını təkbaşına həyata keçirdiklərini bildirdi. Tarixi ədalətin bərpa olunması istiqamətində Azərbaycan Ordusunun rəşadətli, qələbə əzmi indiyədək ölkəmizə qarşı dövlətlərin hansı mövqedə dayandıqlarına, ən əsası, kimin münasibətlərdə səmimi və ədalətli olduğuna işıq saldı.

Tarix hər zaman təkrarlanır, dəyişən şəxsiyyətlər olur. Hər zaman zülmə silahlananlar ədalətin üzərinə kölgə salmaqla, öz rəzil əməllərini həyata keçirmişlər. Bu dəfə də ermənilər Gəncə və Bərdəni qadağan olunmuş silahlar vasitəsilə atəşə tutdular. "Amnesty International" və "Human Rights Vatch" kimi beynəlxalq təşkilatlar da bu faktı təsdiqləməli oldular. Hər iki qurumun hesabatları göstərdi ki, həqiqəti gizlətmək mümkün deyil. Həqiqət əylsə də sınımadı. Sonda qələbə çaldı. İstər ön cəbhədə əsgərlərimizin, istərsə də arxa cəbhədə mülki əhalinin möhkəm yumruq kimi birləşməsi ədaləti bərpa etdi.

Aydın məsələdir ki, hər bir dövlətin iqtisadiyyatı və ordusu güclü olduqda, özü də güclü olur. Müstəqilliyimiz dövründə ordumuz inkişaf edərək dünyanın ən güclü 50 ordusu sırasına daxil oldu. Təkcə müasir və güclü silahlarımız bizi qələbəyə çatdıra bilməzdi. Döyüşdə qalib olmağımızın əsas səbəbkarı cəsur və Vətəni, millətini sevən oğullarımız oldu. Azərbaycan əsgərləri ard-arda zəfərləri ilə Vətənin sinəsindəki yaralara məlhəm qoydular.

Bu Vətən müharibəsində xalqımız orduya böyük dəstək verdi, daim

onlarla bir olduqlarını bildirdi. Analarımız ev xörəkləri bişirib əsgər bala-larımıza göndərdilər, milyonlarla həmvətənimiz öz duaları ilə Allahdan əsgərlərimizə yardım dilədi. Ən maraqlısı isə, olduğum cəzaçəkmə müəssisəsindəki məhkumların öz imkanları daxilində pul toplayıb ön cəbhədə vuruşan əsgərlərə göndərmələri idi. Ola bilər ki, məhkumlar nə qədər pul toplaya bilər, deyə düşünəsiniz. Düzdür, heç min manat pul yığılmadı. Lakin işigücü olmayan, yalnızca yaxınlarının dəstəyi ilə dolanan dustaqların belə bir addımı təqdirləyirik.

Deyirlər, bir gün qurbağa ağzında su harasa tələsir. Onu yolda saxlayıb soruşurlar: "Ay qurbağa, hara belə?" Qurbağa deyir: "Eşitmişəm, Həzrət İbrahimi oda atıblar, gedirəm odu söndürəm". Hamı gülür: "Sən bu qədər su ilə o böyüklükdəki tonqala nə edə bilərsən?" Qurbağa kefini pozmadan cavab verir: "Mən öz əlimdən gələni edirəm. Kim tərəfdə olduğumu göstərmək istəyirəm".

Azərbaycan ordusu haqq-batıl, ədalət-zülm qarşıdurmasında doğru seçimi etdi və qalib oldu. Vətən onun yolunda qanı və canı ilə vuruşan əsgər və zabidlərə oğul deməklə kifayətlənmədi. Dünya qarşısında böyütdüyü cəsarətli oğulları ilə qürur duydu. Məncə, elə bunun özü hərbiçilərimizə kifayət edirdi. Axı, övlad üçün ən əhəmiyyətli duyğu anasının onunla fəxr etdiyini görməsi və bilməsidir...

Təbii ki, Vətənimizin füsunkar, dilbər guşəsi olan Qarabağımızın erməni vəhşilərindən azad edilməsi gec-tez labüd idi. Bu gün illərlə yetişirdi. Hər ötən gün bizi o böyük Qələbə gününə doğru aparırdı. Bizi o torpaqlara onun azadlıq haqqı, şəhid ruhları səsləyirdi. Bu tarixi anın ilk qələbə so-rağı 2020-ci il sentyabr ayının 27-də bütün dünyaya yayıldı. Müzəffər Azərbaycan Ordusunun bütün cəbhə boyu işğal altında olan torpaqlarımı-

zın mənfur düşmən tapdağından azad olunması uğrunda apardığı hərbi əməliyyatlar uğurlu oldu. Qırx dörd günlük zəfər yürüşündə Füzuli, Cəbrayıl, Qubadlı, Ağdərə, Zəngilan, Laçın, Ağdam düşmənlərdən təmizləndi. Bu tarixi, möhtəşəm qələbənin son akkordu Azərbaycanın ürəyi, incəsənət beşiyi, Qarabağı tacı Şuşa şəhərinin azad edilməsi oldu. Bu şəhər uğrunda döyüşlərdə yüzlərlə Azərbaycan əsgəri və zabiti qəhrəmanlıqla döyüşdü, ölümün gözlərinə dik baxaraq, öz mərdliyi, igidliyi, cəsarəti ilə ölməyə qalib gəldi. Şuşamızda məhz o qəhrəman oğulların rəşadəti sayəsində üçrəngli bayrağımız dalğalandı. 2020-ci il noyabrın 8-i ikiqat bayram oldu. Bu gün həm Şuşamız işğaldan azad edildi, həm də tarixi Zəfər bayramı kimi yaddaşlara düşdü.

Şuşa!.. Sənin uğrunda ölməyə dəyərdir, ey gözəlliklər diyarı! Sənin qoynunda qədimliyindən söz açan hər bir daşın, qayan, abidən bizim həmmizə iftixarıdır. Bülbülün, Üzeyirin, Xan əminin zəngülələri sənə asimana bülənd alıb, Nəvəinin, Vaqifin qəzəlləri könülləri oxşayıb. Pənah xanın, İbrahim xanın ayaq izləri qalib bu gözəlliklər diyarında. Qaribədir, Şuşanın işğal tarixi 1992-ci il mayın 8-nə təsadüf edir. Şuşamız 28 il bu azadlıq həsrəti ilə öz xilaskarlarının yolunu gözlədi. Həmişə də inamla, böyük ümidlə illərin üzücü, iztirablı yaşantıları 2020-ci il noyabr ayının 8-də sevinc duyğuları ilə əvəzləndi. Ürəklərdəki həsrət buzunu azadlıq alovu birdəfəlik olaraq əritdi. İndi Şuşamızda məscidlərdən azan səsi göylərə yüksəlir, həyat öz məcrasına düşür, yollar çəkilir, tikililər meydana gəlir. Şuşamız öz əvvəlki şöhrətinə doğru inamla addımlayır. Bu yol isə əbədi və dönməzdir!

Əziz Şuşa, sən azadsan! Əziz Şuşa, biz qayıtmışıq!

(Ardı var)
Elvin ARIFOĞLU